

Gađanje lukom i strijelom

Najmlađi pastiri srednje Podravine osobito su se voljeli igrati lukom i strijelom. To im je bila vrlo omiljena pojedinačna, parovna i grupna igra. Vrlo šumoviti predjeli pružali su mogućnost da se dođe do potrebnih rekvizita.

Raznovrsno drveće i grmlje pružalo je u izobilju potreban materijal: šiba, grana, kora i lika. Pastirskom sjekiricom i nožem brzo se mogao izraditi željeni rekvizit.

Vatra, kao svakodnevna pratilja pastirskog života, koristila se za grijanje, pripremu određene vrste hrane, ali i za izradu i poboljšanje kakvoće određenih rekvizita.

Prilikom odabira luka, strijele i tetive vodili su pastiri računa da to bude od najpogodnijeg materijala. Težili su da ti materijali, sjedinjeni u jednu cjelinu, imaju što dulju upotrebnu vrijednost, ali i što su kasnije, ukrašavani.

Nije dobro svejedno kada će se pojedini dijelovi rekvizita pripremati i izrađivati. Dok su za izradu lukova najpogodnija vremenska razdoblja početnih vegetacija grmlja i drveća, to isto nije uvijek važno za izradu strijele i tetive.

Za lukove bilo je bitno da služe svrsi, tj. da su podatni, veličinom prikladni za rukovanje dotičnom pastiru i s mogućnošću što boljeg i duljeg izbacivanja strijele.

Pastiri su znali da se glatkiji lukovi manje lome od onih koji su na sebi imali po koji žuljić (kvrgavo ispupčenje). U pripremi luka bila je značajna savitljivost i veličina, čvrstina i mogućnost izbacivanja strijele. Prenapregnuti lukovi su se lomili ili su postajali labavijim pa nisu mogli služiti svrsi. Da bi se dobio željeni luk koristilo se zadimljivanje, grijanje na žaru, tzv. »smuđenje«.

Tako dobiveni luk nije se odmah koristio. Bilo je potrebno da određeno vrijeme ostane u »fčinjanju« (poboljšanju kakvoće) zataknut krajevima u zemlju ili među grane, zavezan na krajevima, ostavljen da se lagano suši u sjenovitom, manje vjetrovitom prostoru, kako ne bi prebrzo izgubio vlagu.

Desetak do petnaestak prvih proljetnih dana vegetacije bilo je dovoljno da luk »fčinjanjem« postigne svoju pravu vrijednost tj. da postane elastičan. Iza toga se prišlo izradi tetive pletenjem više niti lipovog ili akacijinog lika, iz dlake konjske repovine, konoplje, ovčjih crijeva i pasje kože.

Tetivu su pričvršćivali na oba kraja i vrlo lagano je zatezali do krajnjih mogućnosti savijanja luka. Nakon uspješnog zatezanja isprobavali su izdržljivost i snagu luka praznim zatezanjem tetive. U početku to su bila lagana zatezanja i lagana ispuštanja tetive, a potom brza zatezanja i ispuštanja.

Okavlo pripreman luk olabavili su nakon probe i igre, da bi što dulje sačuvao elastičnost.

Do strijele se lakše dolazilo. Za strijele korištene su suhe stabljike koprive, metljike, trske, šibe vrbe i pogodno grmlje. Bila je pogodna ona strijela koja je imala određenu lakoću, elastičnost, dužinu, čvrstoću, debljinu i koja je bila ravna.

LUKOM I STRIJELOM U IGRI

Lukom i strijelom igrali su se pastiri pojedinačno, u parovima, manjim i većim grupicama, na prostorima koji su bili dovoljno, pregledni, a to su bila plandišta, staze, nasipi, šumske linije, strništa i livade.

Po povratku kućama nastavljali su igru u dvorištima, na stazama, puteljcima, pred pretkućnicama, trgovima, vrtovima i oranicama. Način igre i vrsta igre ovisila je o raspoloživom vremenu i određenom prostoru.

POJEDINAC U IGRI

Lukom i strijelom zabavljao se pojedinac na načine koji su njemu činili najveće zadovoljstvo. Takvom igrom pojedinac je postizao veću točnost a slabije izvedene radnje mogle su se ponoviti i popraviti a služile su i za što bolje upoznavanje luka i strijele, držanje i namještanje odabiranje najboljeg položaja tijela i ostalih predradnji.

STRIJELOM U VIS

Okomitijim slanjem strijele u vis, u odnosu na tijelo učenika u igri, postiže se da rekvizit ne pada predaleko, brzo se može naći i ponoviti prethodna radnja.

U manjem kutu izbačaja od 90°C strijela će dalje odlaziti od mjesta stajališta učesnika u igri što će mu povećati napor da dođe do nje.

Za mirna vremena odstupanja leta strijele od točke stajališta učesnika u igri manja su, a za vjetrovita povećavaju se što je strijela lakša i površinom veća. Takvim načinom djeca su u igri težila »nadvisivati« (nadvisivati) pojedina drveća voćaka u svojoj životnoj sredini slanjem strijele pokraj krošnji, sa željom da bude premašen vrh. Bili su razočarani kad je strijela »zastrnola« (zaostala na grani) u krošnji.

Strijelom su nadvisivali kuće, gospodarske objekte i sve što je bilo visoko. Stariji ljudi prigovarali su kad bi djeca pokušala ili nadvisivala bilo koju vrstu sakralnih spomenika, jer su to smatrali vrijeđanjem božanstava i mogućnošću navlačenja na sebe kazne i životne nesreće, jer sveto mjesto smatrano je tako visokim da se ga ne može i ne smije smatrati običnim i pokušavati nadvisivati na bilo koji način. Plašili su djecu da će za grmljavine postojati mogućnosti udara groma u kuću, stoku, čovjeka, jer za takva što je nepredvidiva kazna i može stići kad se je čovjek najmanje nada. Zato i nije bilo nikakovo čudo što su djeca za olujnih vjetrova i grmljavina sakrivala svoje lukove i strijele među travu i koprive.

STRIJELOM U DALJ

Igrom izbačaja strijele u dalj djeca su u mislima produžavala svoj hod, skok, trčanje i premošćivanje. Da bi se to ostvarilo bilo je dovoljno kut nagiba luka smanjiti ispod 180°C. Ovim načinom djeca su se igrala rjeđe pojedinačno. Kad su se zatekli na plandištu, strijelama su mu nastojali prebaciti širinu i duljinu. Plandišta su obično bila u šumovitom dijelu, blizu potocića i rječica. Preko voda bila su brvna koja su poticala pastire da ih strijelama prebacuju kao i potociće, potoke i rijeke. Isto su to činili na stazama, bentovima (nasipima), livadama, oranicama, šumskim linijama.

Ove su igre među pastirima dogovorom stvarale i međusobne obaveze. Najbolji u dosizanju duljina postajali su prvi s nepisanim pravom da mu stariji izvrši određenu radnju ustupi dio jela ili ga služi, poštuje ga i stoji mu na raspolaganju u tom danu, za više dana ili dulje vrijeme.

Te pastirske »pogodbe« izvršavane su onako kako je bilo »dogovoreno« (dogovoreno).

Obaveze je, mogao smanjiti ili zaboraviti jedino pobjednik. Za mlade pastire ove su obaveze bile »svetinja« (nešto što se mora i čega se boji), a za istogodišnjake obaveza je bila šala.

STRIJELOM U CILJ

Najzanimljivija igra lukom i strijelom bila je gađanje ciljeva. Tako su se igrali pojedinci i grupice pastira. Gađali su iz određene udaljenosti listove na granama. Važno je bilo list dotaknuti ili probiti, a najveći domet otknuti ga sa grane. Strijelom su gađali grančice, grane, debela, razne plodove na stablima i na zemlji.

Spretnost je potvrđivana gađanjem »štorgi« (rupa) u stablima. Usmjeravali su strijele prema ptičjim gnijezdima i pticama. U tom gađanju više su plašili ptice nego postizavali rezultate. Gađali su i različite rekvizite postavljene na zemlji (jabučice, kotače, veriže, potkove, kozlice, zabodene nožice u zemlji, sjekirice, vraniće, kulturače, šila, šiljčeca, hodaljke). Majstorstvo u gađanju pokazivali su pogocima leptira i većih kukaca u letu.

Na samom vrhu vratnog dijela kozlice gađali su postavljena jaja, jabučice, krumpir, orahe, gljive, grumene zemlje, ogarke, kvrge, šila, nožice. Odrezane vrhove šibe savijali su u vrhovima tako da dobiju zatvorene nepravilne prostore kroz koje su gađali. Tko je više puta pogodio kroz takav označeni prostor zabodene šibe, izlazio je prvi iz igre i čekao što će ostali učesnici učiniti u tri ili više pokušaja. Ove igre izvođene su tupim vrhovima običnih strijela u različitim položajima (ležeći, stojeći, klečeći) sa osloncem i bez njega.

Strijeli su zbog »rascvetavanja« (razbijanja vrha) počeli dodavati ojačanja. To su rješavali na taj način da su običnoj drvenoj strijeli (od vrbove šibe) ojačavali vrh »bedzgom« (zovom), kraćim i duljim kolutićima koje su navlačili na taj dio strijele.

Strijela je postojala sve opasnija i ubojitija dodavanjem glogovog i ostalih trnova, kao produžetak vrha.

»RATUVANJE«

»Ratovanje« (ratovanje) bila je parovna, u trojkama, četvorkama i grupna igra pastira lukom i strijelom. Čim su bila u blizini, ili na nekom zajedničkom prostoru dva pastira, mogla je igra početi.

Dovoljno je bilo da se dvojica razdvoje na određenu udaljenost i započnu igru strijelama gađajući jedan drugoga. Igra je zavisila o terenu i broju prisutnih pastira. Za takvu igru prigodne su bile obale potocića, potoka, rječica, bara, livade, oranice, šumske linije i plandišta. Često se i trojka uključila u ovu igru. Slabija dvojica odlazila su na jednu stranu, a bolji pojedinac ostajao je sam.

Cilj je bio pogoditi protivnika strijelom u bilo koji dio tijela. Kad su u igri »ratovanje« bile trojke, pojedinac je imao dva »života«. U igri je mogao biti pogođen prvi puta i nastavljao je igru do onog trenutka kad je i drugi »život« izgubio. Ukoliko je on prvi pogodio bilo kojeg protivnika taj je, »nafal« mrtav, prestajao gađati i sudjelovati u igri.

Pobjednička strana određivala je pobijeđenima što će raditi, kako će se ponašati određeno vrijeme i na određenom prostoru. To su bile često šaljive obaveze pojedinaca i grupica pastira da po želji pobjednika oponašaju u pjevanju i kretanju sve živo iz zajednice životinja u šumi, vodi, bari i polju. Malo složenije obaveze izmišljali su za poražene kad su »puzali« (verali se) na drvo, prelazili brvno, gazili po vodi. U veće obaveze ulazilo se davanjem dijela ili cjelodnevnog obroka, čuvanje stoke, briga o vatri, izrada i davanje rekvizita, posudba odjeće, pokrivala za glavu, odricanje od pušenja u korist pobjednika, a posebice »hladno« (slabije) i »vruće« (jače) batinjanje. U teže kazne ulazilo je prenošenje žara golim dlanovima, hodanje po žaru, preskakanje vatre, odlaženje u vodu sa odjećom. Izvršavanje dogovorenih obaveza pojedinaca, parova, trojki i grupica pratilo su redovito šale pobjednika koji su ponekad bile i uvredljive. Ako pobijeđeni nisu izvršili naređeno, došlo bi do žučnih rasprava, prepiranja, svađa i tučnjava. Stalno poražavani u igri »ratovanje« gubili su pravo na igru, protjerivali su ih pojedinci sa zajedničkog ispašišta i manje su se s njima družili. Taj način ponašanja izraženiji je bio kod onih pojedinaca i grupa pastira koji su u svojoj seoskoj sredini živjeli u sličnim životnim prilikama (svađana za travu, usjeve, vodu, drva i ostalo). Naročito se to zapažalo među pastirima susjednih seoskih sredina. Igra je bila i nastavak dnevnog druženja.

GAĐANJE STRIJELOM, DISCIPLINA STAROG SPORTA NA OLIMPIJADI STARIH SPORTOVA U BROĐANCIMA

Gađanje strijelom tikve ili valjanke provodi se na Olimpijadi starih sportova od 1977. godine kao stalna disciplina pionirskog dijela takmičenja. Trojica takmičara nastupaju u jednoj ekipi, bez obzira na godine, od 1. do 8. razreda osnovne škole.

Rekviziti su različiti, onakvi kakvi najbolje ogovaraju pojedincima i ekipama u takmičenju. Cilj koji se gađa je obična poljska tikva u završnoj fazi dozrijevanja.

Ovo takmičenje vodi po nekoliko sudaca: jedan je glavni, a drugi su mu pomoćnici.

Svaki takmičar gađa tri puta valjanku na udaljenosti od 10 m. Priznaje se pogodak ako je vrh strijele zaboden u bilo koji dio pomenutog cilja. Glavni sudac zapisuje rezultate za svaku ekipu i odmah ih objavljuje prisutnim takmičarima.

Redosljed ekipa u gađanju ne određuje se po prvenstvu prijava abecednim redom već dogovorom. Nije jednak slučaj da dvije ili više ekipa postignu iste rezultate u gađanju. Tada dolazi do raspucavanja koje se dogovorom rješava na licu mjesta sa sućem i takmičarima. Svaki član ekipe može po jednom ili tri puta ponovo ispucavati (gađati) tikvu, da bi se došlo do rezultata i poretka mjesta ekipa u takmičenju. Rezultati prvih triju ekipa računaju se prema učincima od 1. do 3. mjesta i nagrađuju određenim nagradama.

SESVEČKA ŠKOLA GAĐANJA STRIJELOM

Sesvečka škola gađanja lukom i strijelom, u pionirskoj konkurenciji, započela je 1977. godine i dobila je pun razmah u okviru Sekcije narodnih sportova.

Dat je poticaj sekcijašima da se masovno uključe svojim radom u stalne i sadržajne pripreme. Okupljeni su učenici od 1. do 8. razreda, a pružena je prilika svima koji žele raditi i napredovati, bez razlike na psihofizičke sposobnosti. Daroviti prednjaci postali su voditelji svojih uzrasta.

REKVIZITI ZA GAĐANJE LUKOM I STRIJELOM

LUK

Pošto luk na Olimpijadi starih sportova u Brođancima ne može biti industrijski proizvod, što i odgovara normama discipline starog sporta, takmičari ga izrađuju na način kako im najbolje odgovara.

Zato ga streličari traže na pogodnim granama drveća (jasena, vrbe, topole, ljeske, gloga, drijenka). Najbolje su grane koje tek počinju prvu vegetaciju, i bez čvorova, debljine od 1,5 cm do 3 cm. Najbolja duljina lukova kreće se od 80 do 140 cm. Veličina luka usklađuje se prema streličaru.

Luk ne smije biti pretežak ili prelagan, već mu ukupna težina treba biti takva da se ga lako drži u jednoj ruci. Luk se poboljša tanjim daščicama nalijepljenim u dva do tri sloja i formiranjem na potreban oblik, veličinu, čvrstoću i elastičnost.

Najbolji prigotovljeni lukovi toliko su podatni da im se laganim savijanjem krajnji završeci mogu maksimalno približiti, a da se pri tome luk ne slomi. Luk je najosjetljiviji u svojem središnjem dijelu koji trpi maksimalna naprezanja i zbog toga se može ojačati na razne načine različitim materijalima.

Sto su savijeni krajevi luka dalje jedan od drugoga, to mu je veća elastičnost i moć izbačaja strijele. Pretjeranim savijanjem krajeva na luku smanjuje se njegova elastičnost, a samim time i kakvoća izbačaja strijele do cilja.

Pri formiranju luka važno je imati istančan osjećaj mjere i ocijeniti do kojih granica se on može savijati. Svako pucketanje luka najavljuje da se ga dalje ne smije savijati običnim načinom, već uz pomoć oplemenjivanja (sušenje, dimljenje, obžigavanje, kuhanje).

Luk ne tripi pretjerana naprezanja, veliku vlažnost, osjetne temperaturne razlike (vrućinu, hladnoću). Sagi-bljivost luka povećava se i pravilnim istančavanjem od središta prema krajevima da cijeli dobije izgled dvokrakog vretena. Poželjno je završetke luka podesiti tako da postanu mali polukružni izdanci okrenuti u pravcu pravilnog usmjeravanja strijele. Središnji dio luka, s gornje strane, može imati malo udubljenje za ležište prednjeg dijela strijele.

Stabilnost strijele na luku i njen najbolji položaj, poneki uspješno rješavaju dodavanjem privremenog ili stalnog ispupčenog dijela na ležištu za strijelu. U središnjem, gornjem dijelu luka, može se učvrstiti metalna šiljastokuta alkica koja služi za pravilno namještanje strijele iza vrha i kao izvanredno pogodna »mušica« za gađanje.

Na lijevoj ili desnoj polovini, bliže središtu luka, streličari podešavaju rukohvat da bi čvrsto držali luk u šaci i što bolje ga tim osloncem ustalili. Taj rukohvat se na razne načine priprema. To može biti dio neskinute kore u širini streličareve šake. Poneki će za tu širinu svoje šake, na tom pogodnom mjestu, skinuti koru. Na to mjesto može se navući cijev od zove i učvrstiti. Nije loše taj dio za držanje rukom obložiti gumom, plastikom, kožom, izolir-trakom ili platnom.

Luk ponekih streličara izvanredno je riješen tako da se sastoji iz dva jednaka i odvojena kraka uvučena u metalnu cjevčicu. Time je uveliko riješena mogućnost da se luk slomi. Poslije gađanja pogodan je za brzo rastavljanje i kao takav zahtijeva manji prostor za odlaganje. Cijeli luk streličari znaju ojačavati trakama iz različitog materijala i na taj način povećavaju njegovu čvrstoću, elastičnost i površinsku zaštitu.

TETIVA

Za tetivu mogu poslužiti različiti materijali. Tetiva izrađena od metalne žice dosta je tvrda i iziskuje povećano naprezanje ruke.

Pretanke tetive od bilo kakvih konaca, makar i izrazite jačine i trajnosti, isto nisu najpodesnije, jer se zarezuju u strijele mekih materijala i nepravilno izbacuju strijele. Uzica konoplje i plastike, debljine 2-3 mm, je bolja, kao i od crijeva i kože.

Na vrhove krakova luka pričvršćuju se tetive na različite načine. Bitno je pričvrstiti tako da pri najvećem opterećenju ne može ispasti i okliznuti se sa mjestom. Ima više načina pričvršćivanja tetiva. Najbolji je način da se učvrsti tako da ima najbolju dužinu i mogućnost obostranog skidanja pomoću alkica.

Na jednom kraju može imati stalno učvršćenje, a na drugom se skida ili se taj dio zateže omotavanjem, prema potrebi. Najbolje postavljena tetiva niti je prejaka, niti preslabo zategnuta, a u svakom trenutku možemo je skinuti i zategnuti. Na vrhovima luka učvršćuje se u određenu ravnotežu sila, da bi svojim središnjim dijelom dužine omogućavala najbolje izbacivanje strijela.

To se postiže točnim mjerenjem, određivanjem mjesta pričvršćenja tetive. Ukoliko bi bilo tko tetivu pričvrstio na krajevima krakova luka tako da ona stoji ukošena u lijevo ili desno, poremetila bi se središnja točka ravnoteže sila, a strijela bi bila udesno ili ulijevo. Tako ukošena tetiva skreće sa željenog pravca. Povećana vlažnost ili pretjerana suhoća tetive ima određeni utjecaj na njevu podatnost. Presuše tetive krucē su i više zatežu luk, dok vlažne dovode krakove do neželjenog opuštanja.

STRIJELA

Najkraći put do obične, jednostavne i već formirane strijele ostvaruje se odabirom vitkih dugačkih i glatkih šiba određene debljine. To mogu biti šibe jašena, šljive, ljeske, divlje lipe. Važno je da se pri odabiru takvih materijala vodi računa da nisu uzeti za vrijeme vegetacije.

Najbolji primjerci strijela dobiju se rezanjem šibe prije početka prve vegetacije i poslije završetka vegetacije. Svaka takva šiba ima toliki postotak vlažnosti u sebi pa je vrlo podatna i pogodna za formiranje.

Prije vegetacije šibi se ne skida kora, jer joj je to zaštitu koja ne dopušta prebrzo sušenje drvca.

Poslije vegetacije čak je poželjno koru skinuti i omogućiti drvetu da što više olakša u svojoj ukupnoj težini.

Odabiru se takve šibe koje će ukupnom dužinom biti najpogodnije. U izjednačavanju vrha strijele i zadnjeg dijela, po debljini, ili te razlike mogu biti neznatne i nezamjetljive.

Dužina strijele određuje se prema veličini luka i njegovog polja dubine. Sto su krakovi dulji međusobno, to je polje dubine luka manje i obratno. Radi svega toga bit će strijela različitih duljina i debljina.

Pri potpunom formiranju jedne strijele puno pažnje poklanja se dotjerivanju vrha i zadnjeg njenog dijela. Vrh strijele ostaje zatupljen i zašiljen što ovisi o uporabi strijele. Zadnji dio strijele malim udubljenjem mora potpuno sjesti na tetivu i čvrsto se osloniti na nju pri postavljanju, zatezanju i ispuštanju. Taj dio uređuje se tako da na svojem najpribližnjem središnjem dijelu dobije sigurno i čvrsto udubljenje koje ne isključuje i ne dopušta strijeli da ispadne.

Najbolje strijele su one koje na približnoj svojoj sredini imaju cijelu svoju dužinu u približnoj ravnoteži. Ukoliko strijela preteže prema naprijed, zbog sile teže, pri normalnom gađanju, njen vrh će ponirati i dovoditi do podbacivanja. Kad preteže zadnji dio strijele, pri letu će vrh ići prema gore i dovoditi do sigurnih prebacivanja.

Izrada zahtijeva dugotrajan i strpljiv rad, jer se strijele izrađuju običnim alatima i ručno.

Pošto se svaka takva strijela priprema za gađanje mirnih ciljeva i zabadanje u njih, njezini vrhovi nisu više obični, već im se dodaju poboljšanja, kako bi se postigla veća probojna moć i sigurnije zabadanje strijele.

Dodatkom bilo kojeg jačeg trna u vrh strijele, osjetno se poboljšava njezina probojna moć. Šiljku tvrdog i jačeg trna ostavi se vrh netaknut ali se u jednom dijelu (1 cm do 1,5 cm) istanji tako da se može nataknuti u središnji dio strijele koji se buši pomoću jačeg šila, spali debljom žicom ili čavlom. Glava šiljka sljubljuje se u vratnom dijelu trna sa strijelom i čini s njom jednu cjelinu.

Da bi se šiljak strijele što sigurnije zadržao s ostalim tijelom strijele, može se vrat šiljka u svom ležištu zaljepiti dobro ljepljivom masom. Strijela s takvim vrhom vadi se laganim potezanjem u suprotnom pravcu pre-

ma mjestu doleta, ili pravilnim vraćanjem u krug laganim pomacima sa tri prsta (palac, kažiprst, srednjak).

U izradi takvog šiljka izbjegava se mogućnost da šiljak svojim širim dijelom, na mjestu spoja sa tijelom strijele, bude nešto veći, a time i s većom mogućnošću da ostane u zabodenom cilju. Još snažniji šiljci strijele, daleko čvršći i sigurniji, izrađuju se iz žice, čavala, igala, šila, pušćanih kugli, metalnih cjevčica i ostaloga.

Šiljak žice, čavla, igle, šila zabode se u središnji dio vrha strijele na najmanje polovinu duljine istog dodatnog vrha.

Ovi šiljci mogu se zabosti u mekanije predmete, dok se u tvrdima savijaju, lome, dublje ulaze u tijelo strijele, jačim udarom kalaju gornji dio strijele. Zbog takvih šiljaka ojačavaju se gornji dijelovi strijela oplitanjem uzica, plastičnim masama, dodavanjem cjevčice zove i metalnim cjevčicama.

Šiljak se učvršćuje tako da se izradi u metalu, 2 do 3 mm a na određenom dijelu ima pločicu veličine i promjera gornjeg dijela tijela strijele. Veći dio šiljka zabije se u gornji dio strijele, tako da pločica pravilno sjedne na njega i cijelom svojom površinom osloni se na strijelu. To može biti ravna pločica, ali je još bolje rješenje kada se šiljak zajedno s pločicom izradi u obliku vretena i time se dobije najveća moguća probojna moć vrha.

Pogodne su košuljice šiljaka od pušćanih kugli i čvršćih materijala sličnih njima. One se navlače na gornji dio strijele i učvršćuju na najbolji način. Ovakvi šiljci pogodni su za gađanje mekanijih nepomičnih ciljeva, jer se dobro gađaju. Kad se cijeli šiljci nađu u tvrdem predmetu, teže se izvlače ili se lomi dio strijele na kojemu su pričvršćeni. zato se stražnji dio mora što bolje prilagoditi debljini strijele.

Strijelama sa vrlo dobrim šiljcima mogu se gađati cijeli svih vrsta tikava (u bilo kojoj dobi njihove zriobe), kartonske kutije i tanje daske mekanih drvca.

Da bi se kakvoća svih vrsta šiljaka poboljšala, posebice metalnih, premazuju se raznim uljima, mastima, lojem. Od vremena do vremena takvi šiljci čiste se i čuvaju u određenim tobovcima, čija ležišta sprečavaju iskripljavanje bilo kojeg dijela tijela strijele.

PRIPREMA MLADIH STRELIČARA POLOŽAJI TIJELA PRI GAĐANJU LUKOM I STRIJELOM

Postoji mogućnost da se iz raznih položaja tijela gađa lukom i strijelom. Kad se gađa iz ležećeg položaja, tijelo streličara je većim dijelom priljubljeno uz zemlju. Luk se pridržava u onoj ruci koja je najpogodnija. Pri tome se može osloniti na lakat, dio podlaktice i tako se postiže određena mirnoća luka pri gađanju. Ruka kojom se poteže tetiva slobodna je i ne oslanja se na tlo.

Iz tog položaja gađaju se ciljevi na zemlji, u prostoru pune vidljivosti i preglednosti. Odabiru se veći i manji ciljevi koji, uglavnom, miruju jer i tijelo sa lukom pretežno miruje.

Let strijele iz takvog položaja tijela poprilično je položen i omogućava dobar pogodak. Pri tome može se luk prednjim krajem osloniti na bilo koje ispušćenje na zemlji (krtinac, korijenje, grane, panj, raklje).

Gađanje lukom i strijelom iz sjeda nije nikakova rijetkost. To može biti običan sjed na zemlji i u mjestu. Strijelac sjeda tako da ispruži noge prema naprijed, raširi ih u stranu, sjeda na podvučene noge ispod sebe, ili na pete nogu. Gađati može sjedom sa panja, srušenog stabla, povišenog ispušćenja zemlje, pripremljene sjedaljke.

Gađanje sjedom se može izvoditi s leđiju bilo koje pite životinje koju strijelac jaši.

Gađanje iz klečećeg stava izvodi se na više načina. To je gađanje u mjestu nepokretnih i pokretnih ciljeva.

Streličar klekne na onu nogu koja najbolje odgovara ruci pri gađanju, a drugu ispruži prema naprijed tako da sa potkoljenicom i natkoljenicom čini gotovo pravi kut.

Tijelo je u početku u što uspravnijem položaju. Drugi način gađanja iz klečećeg položaja sličan je prvome, ali s tom razlikom što se može sjesti na pete klečeće noge i tijelo povući nešto prema unazad. Jedan i drugi način dozvoljavaju oslanjanje ruke laktom na nogu koja se nalazi naprijed.

Gađanje lukom i strijelom iz uspravnog položaja tijela može biti različito obzirom na držanje nogu. Noge su u raskoraku, sljubljene jedna uz drugu, ili u iskoračenju. Pri tome se uvijek vodi briga da tijelo stoji u što uspravnijem i pravilnijem položaju i izbjegava se svako lože držanje. To je gađanje bez oslonca luka, ili oslanjanja za tijelo. Luk se podiže i pridržava najpogodnijom rukom i usmjerava kako bi dao najbolje rezultate.

RUKOVANJE LUKOM, TETIVOM I STRIJELOM

Mlade streličare značajno je naučiti pravilno rukovati lukom, tetivom i strijelom. Svaki treba znati za sebe odabirati veličinu luka i naprezati ga do one mjere kada je najviše zapet i napregnut, toliko podešen da u gađanju najjače i najsigurnije potiskuje svaku dobro pripremljenu strijelu.

Svaki će provjeriti tetivu sa nekoliko uzastopnih povlačenja oprezno unazad i laganim ispuštanjem prema naprijed. Nije na odmet prije gađanja određivati najbolji način držanja luka u ruci i njegovog usmjeravanja prema zamišljenom cilju.

Kad je dobro provjeren luk sa tetivom, uzima se strijela. Strijela se polaže i usmjerava na srednji dio prednjeg kraja luka svojim vrhom i tijelom, a stražnjim i podešenim udubljenjem na tetivu. Lagano se pridržava sa dva prsta na tetivi uz podizanje luka i nišanjem usmjerava prema zamišljenom cilju.

Ovo su vrlo važne predradnje za svakog streličara. Nišanje i miroća streličara dovodi do sabranosti i hladnokrvnosti kao značajnih činilaca vrsnih strijelaca. Radnje se ponavljaju češće i prvotno u manjim razmacima, da bi se kasnije rjeđe ponavljale i duže vremenski trajale.

Lukom i strijelom ne okreće se lijevo i desno, ni unazad, jer ta bi loša navika mogla imati nesagledive posljedice.

ZATEZANJE TETIVE SA STRIJELOM

Luk se čvrsto drži, strijela lagano povlači sa tetivom, ali ne do krajnjih mogućnosti, podiže se lukom u visinu očiju radi nišanja u cilj. Poslije toga luk sa strijelom spušta se ispred streličara, tetiva opušta, da bi se ova radnja pripreme po nekoliko puta ponovila što bolje, točnije i sigurnije. Pri svemu ovome treba imati na umu naprezanje ruke u kojoj su luk i tetiva. I baš zbog toga se sve ovo čini više puta u duljem vremenskom razdoblju. Vodi se računa o mlađoj i dinamičnoj ličnosti svakog streličara, jer ga nestrpljenje izdaje u tim pomalo složenim pripremama. Radi toga se ubacuju međugre olakšanja i opuštanja, koje mogu nakon nekoliko minuta vratiti interes, pojačati volju i odmoriti zamoren organizam.

Poslije laganog zatezanja tetive, luka sa strijelom, dolazi do vježbi najvećeg zatezanja. Ove vježe su dosta teške i složene i brzo zamaramaju ruke pa pada koncentracija pri gađanju, pa zahtijeva veći odmor svakog streličara.

Naročito se naprežu prsti one ruke kojom se poteže tetiva sa strijelom. Voditelju ovakovih vježbi ne treba biti ništa neobično što će većini pripremanika strijela poletjeti nekontrolirano iz zapete tetive i luka. To će biti upozorenje da se nisu neke predradnje u dovoljnoj mjeri uvježbale a naročito ne tehnika rada ruku. Bolje je sve radnje više puta ponavljati nego greške ispravljati.

U trenucima najvećih mogućih naprezanja luka i tetive, svaki streličar mora sam osjetiti kada su njegove mogućnosti držanja i pridržavanja pri kraju, da bi bio sposoban vratiti sa strijelom tetivu i luk u početno stanje mirovanja.

GAĐANJE U CILJ

Najviši stupanj pripremljenosti ostvaruje se gađanjem na određenoj udaljenosti, a to je 10 m od streličara, do cilja. Za ovo gađanje nužna je potpuna pripremljenost i solidno znanje.

Svaki streličar je do toga dobro upoznao svoj luk sa tetivom i pripremljene strijele.

Snažni lukovi i sigurne tetive moći će izbacivati strijele na velike udaljenosti. Lukovi i tetive sa manjim mogućnostima potiska strijele zahtijevat će takav način podešavanja da se strijela blago polukružnom stazom leta dovodi do približnog središta cilja.

Za gađanje cilja značajno je imati bar pet približno jednako dugih, debelih i teških strijela i vrlo uređene šiljke. Na strijelinom prednjem kraju vrsni streličari točno označavaju malim zarezivanjem, ili bojom, najmanje, srednje i najveće napregnuće luka i tetive. Svaki streličar probnim gađanjem određuje najpogodniju visinu držanja luka i napregnuća tetive.

Za vrijeme gađanja lukom i strijelom potrebna je miroća cijelog tijela, sabranost, samouvjerenje, želja za primjernim rezultatima, takmičarski duh, vrhunski oprez i tehnika gađanja. Sve radnje moraju teći mirno, u pravilnom slijedu, bez ikakove brzopletosti i napetosti.

Pri ispucavanju strijela, ruka ispušta zadnji dio tijela strijele sa zapete tetive, a luk ostaje miran oslonac po kojemu klizi strijela velikom brzinom i zbog sile inercije usmjerava je na put odabranog cilja. Pogrešnim istraživanjem luka i tzv. pomaganjem u letu, streličar nesvjesno mijenja kut leta strijele i smanjuje mogućnost sigurnijeg pogotka. To se očituje u tome što rukom kojom drži luk pomiče prema naprijed u času izlijetanja strijele, spušta ga malo naniže, ili podiže nešto naviše. Poželjno je i na tetivi imati oznaku središnjeg dijela nje dužine kako bi se streličar brže snalazio u postavljajući strijele na njen najbolji dio potiska.

Ove procjene sa proračunima gađanja lukom i strijelom vrijede za one najpogodnije vremenske uslove: prosječnu temperaturu, prosječan tlak zraka i sušno vrijeme.

Svako vjetrovito vrijeme ima utjecaja na rezultate gađanja strijelom, jer ona veličinom i masom nailazi na otpor zraka u svom letu. No, taj problem ne ostaje nerješiv za streličara. On će ustaljenim načinom držanja luka i gađanjem u središte ciljeva brzo uočiti moguće skretanje leta strijele. Svaki bočni vjetar različite snage

(slab, srednji, jak) imat će svojeg utjecaja i pokazati određeno odstupanje strijele.

Na prednjem dijelu luka moguće su na udaljenosti od 10 m točne oznake kojima će se u takovim vremenskim uvjetima označavati pravci usmjerenja strijela udesno i ulijevo sa tri vrijednosti. To će biti neznatni pomaci na luku, ali vrijednosti koje imaju svoje opravdanje u gađanju. Iskazivat će se duljinom strijele.

Za najjačeg vjetra pomak udesno i ulijevo bit će najveći od središta luka za polovinu ili cijelu debljinu strijele. Što je vjetar slabiji, ovi su pomaci manji i kreću se u veličini vrijednosti od petine ili četvrtine debljine strijele.

Pri vjetru srednje jačine pomaci će biti dostatni za debljinu strijele koja je prosjek pomaka između najvećeg i slabijeg vjetra. Sve ove nepogodnosti zbog vjetra mogu se izbjeći na taj način da se gađanje usmjerava niz vjetar, jer tako vjetar pomaže letu strijele i ne čini veće poteškoće.

ČETVEROČLANA EKIPA GAĐA ČETVEROSTAVOM

Načini i mogućnosti, zbog različitog položaja tijela, nalazu da se formiraju ekipe od 4 člana. Gađa se iz sjedećeg položaja, ležećeg, klečećeg i stojećeg. Za svaki ovaj način gađanja odabire se vrsniji strijelac. To ne znači da ostalim članovima ekipe nisu poznati svi načini gađanja.

Pogrešno bi bilo pripremiti svakog pojedinca samo za njegovu specijalnost, da pri tome ne ovlada i drugom.

Ekipe se tako formira da svi znaju sve, a pojedinci izrazitije predstavljaju određen način gađanja. Formiranje ekipe je trajniji i složeniji zadatak. Rezultati svakoga takmičara prate se u ukupnim pripremama. Najbolje je za svakog uzimati prosječne rezultate dugoročnije praćenja.

Nije svejedno tko će u ekipi prvi početi gađati. Najbolji pojedinci, kao prvi u gađanju sa sigurnim rezultatima, pridonose većem samopouzdanju, sabranosti, mirnoći i uvjerenju da će ekipa postići dobre rezultate.

Najbolje bi bilo početi ovim redom: ležeći stav, sjedeći, klečeći, stojeći.

Prije svakog službenog ili glavnog nastupa potrebno je svakom strijelcu omogućiti da isproba najmanje po jednu strijelu, a najviše do broja kojim se gađa, a to je sa tri strijele.

Na stelištu najbolje je da ekipa po ekipa nastupa i gađa nesmetano, da ih prate dva suca i jedan zapisničar rezultata. Samostalnim nastupom svake ekipe smanjuje se moguća nepotrebna napetost.

Pred svakim strijelcem može biti samo cilj gađanja i ništa drugo, a luk sa strijelom su na zemlji i ne dotiču se bez odobrenja voditelja i sudaca. Za svaku i najmanju nedisciplinu, bilo kojeg člana, kojom bi se ugrožavalo bilo koga od prisutnih odmah se upozorava dotičnog strijelca i na drugu opomenu isključuje ga se iz takmičenja.

Radi takvog ponašanja ekipa može nastupiti s preostalim natjecateljima, a isključuje se iz daljnjeg takmičenja kad ostane samo sa jednim članom.

Pošto se gađa obli predmet (tikva) strijele se mogu nezabodene dobijati ulijevo i udesno, odskočiti prema gore. Takva skretanja vrlo su opasna o čemu se vodi računa u svakom trenutku gađanja.

Rezultate treba provjeravati iza svakog strijelca i pokupiti strijele u prekidu gađanja.

VREDNOVANJEM RAZVIJATI VISOKE MORALNE VRIJEDNOSTI

Bez vrednovanja rezultata gađanja smanjio bi se osnovni interes strijelca u ekipi. Vrednovanje je poticajna metoda koja stimulira aktivnost svakog člana, ali rezultat ne smije biti jedini cilj kojemu teži mladi strijelac. Vrlo značajna je disciplina pri gađanju. Disciplina ekipe i pojedinaca sa rezultatima treba biti opći dojam o ekipi u takmičenju.

Pravilno zauzimanje stava, rukovanja rekvizitima i postignuti rezultati čine jedinstven vrhunski rezultat nije to u koliko bilo tko, iz koje ekipe doživi ozljedu i nesreću, ili je prouzrokuje svojem nepažnjom.

Zbog takvog nemilog i neželjenog događaja, gubi na sveukupnoj vrijednosti.

Nije ni ozljeda nanasena samom sebi bezazlena činjenica i to je opomena o kojoj se uvijek vodi računa. Jer kad netko nespretnošću češće ozljeđuje sebe, taj je potencijalni kandidat za ozljeđivanje i drugoga. Učestale nečije pogreške, unatoč kontroli, daju pravo voditelju da nekome ponudi promjenu discipline većeg rizika za disciplinu manjeg rizika. Ovo se pravovremeno otklanja, još u razdoblju priprema, i nikako se ne smije dozvoliti da nečije učestale greške dobiju prolaz do takmičenja.

PRAĆENJE REZULTATA GAĐANJA STRIJELOM

Čim se nađu na takmičenju najmanje dvije ekipe, njihovi rezultati gađanja mogu biti praćeni. Poželjno je da gađanje bude u pastirskoj tradiciji koja polazi od četverostava (ležeći, sjedeći, klečeći i stojeći). Potrebno je brižljivo pratiti rezultate za svaki način gađanja za svaku ekipu, prema tablici: L=?, S=?, K=?, ST=?. Odmah se uočavaju rezultati pojedinaca i cijele ekipe. Na svakom cilju, bez razlike na oblik i sadržaj, potrebno je prije takmičenja označiti nekoliko polja krugovima ili kvadratima, da bi se poslije znala preciznost gađanja.

Nije rijedak slučaj da dvije ili više ekipa poluču približno iste rezultate. Među njima, bez posebnih teškoća i kompliciranja, moguće je vrlo točno odrediti redosljed po vrijednostima pogodaka.

Tablica nam omogućuje da na bazi načina gađanja i rezultata vrlo pošteno odredimo tko je ispred koga, a tko slijedi iza.

U koliko neka ekipa sa više svojih prvih strijela ostvari određen broj pogodaka, postaje pobjednik. Prema tome nije isti rezultat primjerice: L=2, S=3, K=1, ST=1 ili L=3, S=3, K=1, ST=0. Druga ekipa je prva, jer je postigla prije brojku od 7 pogodaka.

Može se dogoditi da dvije ekipe izbore u toku gađanja isti broj pogodaka i u istom čak slijedu, ali bolja će biti ona ekipa koja je imala više pogodaka u sredinu cilja, ili bilo koji njegov dio.

Do raspucavanja, zbog redosljeda, dolazi onda kada su međusobni rezultati nekih ekipa toliko približno isti da ih se ne može jasno razlučiti običnim okom.

Još je jedna mogućnost da se među više približno jednakih ekipa odredi redosljed. Osim zabodenih strijela pribiraju se i one koje su došle do cilja, pogodile ga, ali nisu ostale u njemu zabodene.

Čisti pogoci su svi oni koji su šiljkom strijele zabodeni u cilj, ili su prošli kroz njega.